

SZKIC Z DZIEJÓW DYDAKTYKI MEDYCZNEJ W KIELCACH

THE HISTORICAL DRAFT OF MEDICAL TEACHING IN KIELCE

Jerzy Krzewicki

Zakład Chirurgii i Pielęgniarstwa Chirurgicznego

Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach

Kliniczny Oddział Chirurgii Ogólnej, Onkologicznej i Endokrynologicznej Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach

Kierownik: prof. zw. dr hab. n. med. S. Głuszek

STRESZCZENIE

W pracy przedstawiono zwięzły zarys historii szkolenia w Kielcach personelu medycznego wyższego i średniego. Opisano początki lekarskiej działalności dydaktycznej sięgające pierwszych lat XX wieku, kiedy to rozpoczęło swą działalność Towarzystwo Lekarskie. Tajne studia medyczne prowadzono w Kielcach w czasie okupacji hitlerowskiej w ramach działalności Uniwersytetu Ziemi Zachodnich. W latach 1969–1991 istniał tu prężny filialny ośrodek krakowskiej Akademii Medycznej, gdzie prowadzono pełny zakres zajęć wykładowych, ćwiczeniowych i egzaminy dla studentów IV, V i VI roku. Spośród pracowników i studentów Instytutu Medycyny Klinicznej wywodzi się duża część kadry lekarskiej kieleckich placówek służby zdrowia i uczelni wyższych. Obszerną część pracy poświęcono kształceniu średniego personelu medycznego. Opisano rozwój oraz różne formy i instytucje kształcenia pielęgniarek i położnych. Formy oraz miejsca i poziom kształcenia ulegały zmianom zależnie od aktualnych potrzeb i nowych przepisów. Ostatni okres to regulowane przez przepisy Unii Europejskiej wyższe studia pielęgniarstwa, położnicze i z dziedzin pokrewnych prowadzone na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego, a także przez wyższe uczelnie prywatne na terenie Kielc.

Słowa kluczowe: dydaktyka medyczna, studia medyczne, szkoły pielęgniarstwa, szkoła felczerska, studia pielęgniarstwa.

SUMMARY

Author presents the short historical draft of medical teaching in Kielce for doctors as well for nursing staff. The first steps in medical education were observed in the beginning of XX century when the Medical Society was created in this city. The secret medical studies were organized in Kielce during Nazi occupation. There was a filial of previously closed down Poznań University, reactivated by underground organization. Between 1969 and 1991 the very active branch of Kraków Medical Academy existed in Kielce. The full range of studies was held here for students of IV, V and VI course. A great deal of Kielce's hospitals, medical institutions and higher universities personnel derives from among workers and large group of graduates of this Institute of Clinical Medicine. The spacious part of work was dedicated to the nursing and midwifery staff education. The development of different nursing schools has been described. Those schools has been changinig according to the current needs and new regulations. Currently higher nursing studies regulated by European Union law are held at the Jan Kochanowski University of Humanities and Sciences in Kielce as well as by private academies in this city.

Key words: medical teaching, hospital attendants school, medical study, nursing schools, nursing studies.

WSTĘP

Postęp medycyny wymaga stałego szkolenia fachowych pracowników. Zmieniają się potrzeby lecznictwa oraz wymagania i przepisy dotyczące personelu placówek medycznych. Zapotrzebowanie na nową i bardziej wykształconą kadrę skłania do tworzenia odpowiednich ośrodków nauczania. W pracy przedstawiono zarys historii dydaktyki medycznej prowadzonej w Kielcach w XX i XXI wieku.

KSZTAŁCENIE LEKARZY

Każdy lekarz mimo ukończenia studiów uniwersyteckich powinien stale pogłębiać i uzupełniać swoją wiedzę. Oprócz możliwości indywidualnego korzystania z piśmiennictwa i uczestniczenia w sympozjach i zjazdach naukowych, powszechną formą uzupełniania wiadomości jest korzystanie z lokalnych, zorganizowanych form szkolenia.

Towarzystwa Lekarskie

Najwcześniejszą i nadal istniejącą formą podopiecznego szkolenia lekarzy na terenie Kielc jest działalność organizacji lekarskich. Pierwszym stowarzyszeniem organizującym i szkolącym medyków było powołane tu w 1904 roku przez dr. Aleksandra Czaplickiego Towarzystwo Lekarskie [1]. Przez wiele lat wykazywało ono bardzo ożywioną działalność dydaktyczną [2]. Oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (PTL) funkcjonuje nadal, gromadzi wszystkich absolwentów medycyny i kontynuuje te dydaktyczne tradycje. Jedną z najbardziej trwałych form aktywności naukowo-dydaktycznej PTL są organizowane od 50 lat Dni Kliniczne Buska-Zdroju [3]. Oprócz PTL na terenie Kielc istnieją również liczne towarzystwa grupujące lekarzy specjalistów wielu dziedzin medycyny, które prowadzą regularne szkolenia swoich członków.

Okres II wojny światowej

Kształcenie lekarzy odbywało się w Kielcach również w czasie okupacji hitlerowskiej. Filia Wydziału Lekarskiego tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich działała tu w latach 1943–1945 [4]. Była to konspiracyjna kontynuacja Uniwersytetu Poznańskiego Adama Mickiewicza [5]. W kieleckiej filii Uniwersytetu Ziem Zachodnich nauczano 250 studentów na 6 kierunkach (polonistyka, historia, prawo cywilne i kanoniczne, medycyna, chemia z farmacją). Zajęcia prowadziło ponad 50 profesorów i pracowników naukowych [6]. Organizował ją prof. Tadeusz Konopiński. Tadeusz Konopiński urodził się w 1894 roku w Wonięciu w pow. kościańskim. Studiował na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Wrocławskiego i na Wydziale Rolniczo-Leśnym w Poznaniu. W 1921 roku uzyskał doktorat z nauk rolniczych, a w 1927 roku habilitację na Akademii Weterynaryjnej we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej, pracując w Kielcach w Izbie Rolniczej, zajął się organizacją tajnej uczelni. Po wojnie uzyskał tytuł profesora (1946 rok). Został też członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Pracował w Krakowie i we Wrocławiu, gdzie zmarł w 1965 roku [7].

Współorganizatorem tego okupacyjnego Uniwersytetu był żyjący w latach 1893–1972 historyk literatury Juliusz Nowak-Dłużewski (ps. Aleksander Gostecki, Aleksander Krasieniecki, Stanisław Więclawski). Był absolwentem Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1920–1939 uczył w gimnazjach w Kielcach i Warszawie. Współorganizował filię tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich w Kielcach. W latach 1945–1947 pracował jako dyrektor Muzeum Świętokrzyskiego i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Kielcach. Od 1947 mieszkał w Warszawie. W latach 1953–1956 wykładał na Katolickim Uni-

wersytecie Lubelskim, a od 1956 roku był profesorem Uniwersytetu Warszawskiego [8].

Ważną rolę w organizacji i pracy uniwersytetu konspiracyjnego w Kielcach odegrała też dr Helena Malinowska. Była doktorem chemii i z tego przedmiotu prowadziła zajęcia na Uniwersytecie Ziem Zachodnich. Po wojnie w 1950 roku zorganizowała w Kielcach przy ul. Marchlewskiego Technikum Chemiczne i była pierwszym dyrektorem tej szkoły. Wyszła za mąż w 1951 roku za znanego malarza Henryka Czarneckiego (1889–1971). Była drugą żoną wcześniej owdowiałego artysty [6, 8].

Uniwersyteckie nauczanie medycyny w Kielcach odbywało się przy współpracy szpitala zlokalizowanego wtedy w Seminarium Duchownym. Zajęcia prowadzili mieszkający w Kielcach profesorowie, docenci, doktorzy, magistrowie: Bolesław Kowalski, Kazimierz Nowakowski, Franciszek Łabendziński, Hanna Szmuszkowicz, Czesław Kanafowski, Helena Malinowska, Wanda Janowska, Genowefa Szejnkowska, Wanda Czarnecka, Jerzy Pniewski, Bolesław Sylwestrowicz, Wanda Jazowska, a także kieleccy lekarze: Józef Kalisz, Kazimierz Lander i Jan Latała. Medycynę studiowało na dwóch rocznikach 56 osób. Większość absolwentów ukończyła po wojnie studia medyczne w różnych ośrodkach uniwersyteckich [5].

Filia krakowskiej Akademii Medycznej

Przez ponad 20 lat nie prowadzono w Kielcach szkolenia studentów medycyny. Pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku wzrosło zapotrzebowanie na kadre medyczną w Polsce. W Akademii Medycznych nie było możliwości kształcenia większej liczby studentów. Rozpoczęto więc starania o wykorzystanie ośrodków pozaakademickich w miastach wojewódzkich. Ze względu na dobre zaplecze w nowo wybudowanym Szpitalu Wojewódzkim przy ul. Jagiellońskiej, ówczesne władze kieleckie po porozumieniu z władzami krakowskiej uczelni rozpoczęły organizowanie ośrodka dydaktycznego w Kielcach. Docent dr hab. Andrzej Miecznikowski, obejmując funkcję ordynatora nowego Oddziału Ginekologiczno-Położniczego, został mianowany organizatorem tego ośrodka. Nauczanie studentów rozpoczęto od dwutygodniowych bloków zajęciowych dla kilkuosobowych grup na tym oddziale. Była to również forma zachęty dla absolwentów krakowskiej Akademii do podjęcia pracy w rozwijającym się ośrodku kieleckim. Spośród tej pierwszej grupy studentów wywodzą się przyszli pracownicy naukowo-dydaktyczni kieleckiego medycznego ośrodka dydaktycznego. W maju 1969 roku Minister Zdrowia i Opieki Społecznej prof. Jan Kostrzewski powołał przy Szpitalu Wojewódzkim w Kielcach Zespół Nauczania Klinicznego Akademii Medycznej w Krakowie [9, 10].

Dzięki stworzeniu korzystnych warunków pracy i zamieszkania pozyskano również kadre samodzielnych pracowników nauki z innych ośrodków akademickich. W tej pierwszej (obok ośrodka rzeszowskiego, a od 1971 roku także bydgoskiego) filialnej, medycznej placówce dydaktyczno-naukowej w Polsce kształciło się w pełnym zakresie studiów lekarskich równocześnie 120 studentów IV, V i VI roku. Zajęcia odbywały się na oddziałach i w pracowniach szpitali wojewódzkich – Zespołonego i Dziecięcego. Stopniowo poszerzano bazę o inne placówki lecznictwa szpitalnego i otwartego w Kielcach. Studenci mieszkali w 2-osobowych pokojach z łazienkami w tzw. hotelowcu wybudowanym do tego celu w pobliżu Szpitala na Czarnowie przy ul. Jagiellońskiej. Zespół Nauczania Klinicznego zgodnie z decyzją Ministra Zdrowia dr. Tadeusza Szelachowskiego przekształcono w 1982 roku w Katedrę Nauczania Klinicznego, a w 1986 roku – w Instytut Medycyny Klinicznej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie (minister Mirosław Cybulko). Ośrodkiem kierowali kolejno: doc. dr hab./prof. Andrzej Miecznikowski, doc. dr hab./prof. Henryk Belowski, doc. dr hab./prof. Stanisław Koba. Dzięki tej filii wyższej uczelni medycznej nastąpił dynamiczny rozwój środowiska lekarskiego i naukowego w Kielcach. Przybywali samodzielni pracownicy naukowci obejmujący ordynatury szpitalne, powstawały nowe zakłady i pracownie, zwiększono ilość drukowanych publikacji i aktywne uczestnictwo w naukowych spotkaniach. Pisano prace doktorskie i habilitacyjne. Wykształcono ponad 1000 studentów. W tej kieleckiej części krakowskiej uczelni pracowali na etatach następujący lekarze, doktorzy nauk medycznych i doktorzy habilitowani: doc./prof. Henryk Belowski, Stanisław Bień, Andrzej Błaszczuk, Barbara Błaszczuk, Stanisław Buda, Jerzy Bukowski, Maciej Charczuk, Jadwiga Chmielarska-Schmidt, Małgorzata Cicha, Stanisława Cichoń, płk mgr Stefan Cichoń, Adam Dmoch, doc. Zygmunt Dzieciołowski, doc. Tomasz Goryński, Janusz Gutowski, Stanisław Horecki, Marianna Janion, Ewa Klepaczewska, doc./prof. Stanisław Koba, Andrzej Kowalski, Dariusz Kowalski, Lech Krawczyk, Jerzy Krzewicki, doc. Lesław Krwawicz, doc. Jerzy Kuźniarz, Ewa Kwapisz-Uberna, doc. Ryszard Leydo, Katarzyna Litwiniszyn-Krzewicka, doc. Roman Lutyński, Jarosław Małolepszy, Stefan Mareczek, Krystyna Maszewska-Kuźniarz, doc./prof. Maria Micewicz-Zawartka, doc./prof. Andrzej Miecznikowski, Kazimierz Mierzwa, Krzysztof Niespodziański, doc. Stanisław Nowak, Andrzej Plutecki, doc. Jan Przybyłowski, Janusz Siedlecki, Janusz Słuszniak, Mirosława Sokół-Skorupka, Józef Starzewski, Henryka Ślęfarska-Mierzwa, doc. Franciszek Trela, doc./prof. Zofia Umiastowska-Sawicka,

Elżbieta Urywkow-Kekez, Jacek Starzyk, Mieczysław Szalecki, Zofia Utracka, doc. Boguchwał Winid, dr wf. Stanisław Wolny, doc. Jan Zawartka, doc. Zbigniew Zdebski [9].

Oprócz zatrudnionej etatowo kadry naukowo-dydaktycznej, wielu pracowników kieleckich szpitali i przychodni prowadziło z dużym zaangażowaniem zleczone zajęcia ćwiczeniowe. Pracę tę na umowę wykonywały następujące osoby: Waclaw Berens, Antoni Biskup, Marian Bobrowski, Lidia Cheba, Czesława Dolińska-Laskoś, mgr Anna Ekiert, Andrzej Gawryś, Helena Gil, Stanisław Głuszek, Lidia Gorazda-Postuła, Stanisław Gózdź, Barbara Grabarczyk-Krochmal, Alfred Gzyl, Leonard Jarosz, Stanisław Jura, Irena Koba, Marian Krochmal, Bogusław Kupis, Stanisław Lechowski, Bronisław Machura, Stanisław Maj, Kazimiera Mazur, Renata Mięgała, Krystyna Modelska, Jan Namirski, Marian Patrzałek, Anna Porębska, Hanna Restorff-Libiszowska, Ewa Rokicka-Kwiecień, Joanna Rozwoda, Barbara Sarnecka-Szunke, Grzegorz Siedlecki, Irena Szablowska, mgr Jadwiga Starzyk-Bracha, Jolanta Szendo, Krystyna Waluś, Marek Wojciechowski, Wiesława Zapała [9].

Istnienie ośrodka klinicznego wiązało się z powoływaniem konsultantów wojewódzkich spośród miejscowej kadry. Obowiązujące wtedy przepisy umożliwiały prowadzenie przez konsultantów pełnego zakresu specjalizacji pierwszego i drugiego stopnia. Przez wiele lat lekarze odbywali staże specjalizacyjne w Kielcach. Tutaj też prowadzono w niektórych dziedzinach egzaminy specjalizacyjne, a w komisjach egzaminacyjnych zasiadali zarówno lekarze pracujący w Kielcach, jak i delegowani z krakowskiej Akademii Medycznej. Instytut Medycyny Klinicznej w Kielcach Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie rozwiązano w 1991 roku ze względu na redukcję liczby studentów przyjmowanych na Akademię Medyczne.

W Kielcach nadal odbywa się nieustannie podypłomowe nauczanie zarówno w ramach działalności towarzystw medycznych, jak i nadzoru specjalistycznego, mimo braku uczelni kształcącej lekarzy. Do stałego, bieżącego szkolenia wewnętrznego personelu medycznego zobowiązane są również wszystkie szpitale i oddziały szpitalne.

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych

Przy Szpitalu w Czerwonej Górze powołano w 1971 roku Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych (WODKM). Jego zadaniem było organizowanie i koordynowanie szkoleń oraz specjalizacji lekarzy i pielęgniarek. Kierownikiem Ośrodka została mgr Zenona Dołęgowska (zajmowała to stanowisko do przejścia na emeryturę w 1985 roku).

W 1975 roku WODKM wszedł w strukturę Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego i został przeniesiony na ul. Grunwaldzką 43, a kierownictwo objęła w 1990 roku mgr Anna Ludew [11]. Ośrodek wchodził w skład Centrum Monitorowania Ochrony Zdrowia (z siedzibą przy ul. Targowej 18) jako Dział Szkolenia i Doskonalenia Kadr Medycznych. Obecnie (od 2009 roku) funkcjonuje w ramach Wydziału Centrum Zdrowia Publicznego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

Szkoła felczerska

Powojenny brak lekarzy w latach pięćdziesiątych XX wieku próbowano uzupełniać szkolonymi w przyspieszonym i skróconym trybie felczerami. Szkoły te miały również cel ideologiczny. W prasie podkreślano, że szkoła felczerska jest przeznaczona dla kształcenia zaniedbanej dotąd młodzieży robotniczo-chłopskiej. W Kielcach w 1951 roku w gmachu Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Żeromskiego przy ul. Świerczewskiego (obecnie ul. Jana Pawła II 5 – siedziba powstałego w 1964 roku Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego) otwarto dwuletnią Wyższą Szkołę Felczerską [12]. Kierownikiem tej Szkoły był dr Józef Ocepa. Za dydaktykę odpowiadał dr Władysław Wojtasik. Część absolwentów zasilła kadrę medyczną w terenie, a część stopniowo kończyła Akademię Medyczne. Szkoła felczerska w Kielcach była czynna przez 2 lata i została rozwiązana w 1953 roku [13].

Kształcenie pielęgniarek

Brak pielęgniarek w okresie po II wojnie światowej wymagał pilnego uzupełnienia średniej kadry medycznej. W przyspieszonym trybie rozpoczęto edukację. Pierwsze półroczne szkolenia pielęgniarek w Kielcach (Kursy Młodszych Pielęgniarek) zorganizował w 1949 roku Polski Czerwony Krzyż w barakach przy ul. Solnej. W miejscu tych baraków przy ul. Solnej wybudowano w latach siedemdziesiątych dom handlowy „Ludwik”. Kursy prowadzono do 1956 roku. Dyrektorem tej pierwszej w Kielcach szkoły pielęgniarskiej była pielęgniarka dyplomowana Barbara Świacka. Liczna grupa jej absolwentek pracowała przez wiele lat dla potrzeb PCK i placówek leczenia otwartego [14].

W barakach przy ul. Niskiej 7/9 działała od 1950 roku dwuletnia Państwowa Szkoła Pielęgniarstwa. Przyjmowano tu uczennice po ukończeniu 9 klas czyli po „małej maturze”. Dyrektorem Szkoły była początkowo (przez kilka miesięcy) pielęgniarka dyplomowana Jadwiga Czarska, a następnie do 1956 roku – pielęgniarka dyplomowana Stanisława Sarnecka. W tym czasie (1953 rok) wzniesiono budynek części klasowej szkoły (obecnie ul. IX Wieków Kielc 19). Kolejną dyrektorką Szkoły była pielęgniarka dy-

plomowana Michalina Kempisty. Funkcję tę pełniła do przejścia na emeryturę w 1963 roku [14].

Po likwidacji szkoły felczerskiej prowadzono przez kilka lat (1953–1956) w tym samym lokalu Liceum im. Stefana Żeromskiego (wtedy nosiło ono nazwę Państwowej Szkoły Ogólnokształcącej-Stopnia Licealnego im. Stefana Żeromskiego) trzyletnie szkolenie pielęgniarek dla osób po ukończeniu 7 klas szkoły podstawowej. Szkołą dla pielęgniarek kierował dyrektor Liceum Antoni Biezanek. Zaprzestano jednak nauczania na tym poziomie ze względu na zbyt niskie kwalifikacje uzyskiwane przez absolwentów [14].

Państwową Szkołę Pielęgniarstwa przekształcono w 1959 roku w czteroletnie Państwowe Liceum Pielęgniarstwa. Przyjmowano tu również uczennice po ukończeniu 9 klas (po tzw. małej maturze). Szkoła pod nazwą Państwowe Liceum Pielęgniarstwa działała do 1967 roku. Absolwentki otrzymywały maturę i dyplom pielęgniarski. Gmach internatu dobudowano w 1963 roku. Dyrektorem szkoły od 1963 roku (następnie Liceum) została pielęgniarka dyplomowana Irena Wołowska. Na stanowisku tym pozostawała aż do emerytury w 1991 roku. Następczynią dyrektor Wołowskiej była pielęgniarka dyplomowana Albina Frąk [14].

Kolejna zmiana systemu kształcenia oraz nazwy szkoły nastąpiła w 1967 roku. Wtedy to Państwowe Liceum Pielęgniarstwa przemianowano na Liceum Medyczne. Przyjmowano absolwentów 8-letnich szkół podstawowych, a uczennice po 5 latach zdały egzamin maturalny i zdobywały dyplom pielęgniarki [14]. Szkolono tam również, zależnie od aktualnych potrzeb służby zdrowia: ratowników medycznych, pracowników socjalnych, instruktorów higieny, elektroradiologów. Liceum Medyczne z Wydziałem Pielęgniarstwa i Wydziałem Położnych w 1979 roku weszło wraz z Medycznym Studium Zawodowym Położnych w skład Zespołu Szkół Medycznych [14].

Liceum nadano imię Jadwigi Łżyckiej. Patronka szkoły urodziła się w 1908 roku. Uniwersytecką Szkołę Pielęgniarstwa ukończyła w 1930 roku w Krakowie. Pracowała następnie jako instruktorka w Szkole Pielęgniarstwa w Warszawie. Wyjechała na półtoraroczne stypendium Rockefellera na Wydział Pielęgniarstwa Uniwersytetu w Toronto. Po powrocie do Polski objęła funkcję wicedyrektorki Szkoły Pielęgniarstwa w Krakowie. Czas okupacji hitlerowskiej i powstania warszawskiego spędziła w Warszawie, czynnie uczestnicząc w konspiracyjnej działalności medycznej Armii Krajowej. Aresztowana przez Niemców została osadzona w obozie w Płaszowie gdzie przebywała do końca okupacji. Po wojnie zamieszkała w Warszawie i pracowała jako naczelnik Wydziału i wicedyrektor Departamentu Średnich

Szkół Medycznych w Ministerstwie Zdrowia. Uczestniczyła w tworzeniu i powołaniu w 1957 roku Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego. Brała udział w pracach międzynarodowych organizacji pielęgniarskich. Zajmowała się historią pielęgniarstwa. Była jedną z inicjatorek powołania wyższych studiów pielęgniarskich na Akademii Medycznej w Lublinie. Zmarła w 1988 roku [15].

Kształcenie położnych

Obok pielęgniarek w Kielcach kształcono przez wiele lat również położne. Państwowa Szkoła Położnych (dwuipółletnia) prowadziła nauczanie od 1957 roku. Działała od 1960 roku przy 110-łóżkowym Szpitalu Ginekologiczno-Położniczym przy ul. Prostej. Dyrektorem Szkoły i Ordynatorem Oddziału był dr Alfred Adamus. Szkołę Położnych przekształcono w 1972 roku w Medyczne Studium Zawodowe Położnych. Następnie w 1979 roku połączono ją z Liceum Medycznym, tworząc Zespół Szkół Medycznych [16].

Inne średnie szkoły medyczne

Na terenie Kielc istniały też szkoły kształcące inny niż pielęgniarki średni personel medyczny.

Państwowa Szkoła Medyczna Techników Farmaceutycznych od 1961 roku połączona była administracyjnie z Liceum Medycznym. Nauka trwała w niej 2 lata.

Państwowa Szkoła Medyczna Techników Analityki – dwuletnia szkoła kierowana przez Irenę Rokicką była związana z Technikum Chemicznym [14].

Istniała też Państwowa Szkoła Medyczna Pielęgniarstwa Psychiatrycznego w Morawicy k/Kielc (dwuipółletnia). Średnie szkoły medyczne zlikwidowano w 1996 roku.

Ze względu na zmianę ustawy o szkolnictwie pielęgniarskim Medyczne Studium Zawodowe przekształcono w Policealną Szkołę Medyczną im. Jadwigi Iżyckiej. Dyrektorem została mgr Irena Anioł. Zaprzestano przyjmowania nowych kandydatów i przechodzono stopniowo do nauczania na poziomie studiów wyższych. Kieleckie szkolnictwo pielęgniarskie zostało włączone w 2001 roku w system wyższej uczelni – Akademii Świętokrzyskiej. Nauczanie pielęgniarstwa na poziomie średnim zakończono zgodnie z nowymi przepisami w 2002 roku, a położnictwa w 2003 [17].

Uniwersytecki system kształcenia pielęgniarek

System szkolenia pielęgniarek w Polsce wymagał weryfikacji w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Pierwsze akty prawne związane z ratyfikacją umów międzynarodowych na podstawie ustaleń z 1967 roku w Strasburgu ogłoszono w Polsce w Dzienniku Ustaw w 1996 roku. Określono cel tej re-

gulacji: „... przyczyni się do postępu społecznego i zagwarantuje poziom fachowy pielęgniarek niezbędny do ich zatrudnienia na terytorium każdej z Umawiających się Stron na równych prawach z obywatelami danego kraju...” [18].

Na Wydziale Pedagogicznym Akademii Świętokrzyskiej powołano w 2001 roku Instytut Kształcenia Medycznego z siedzibą przy ul. Krakowskiej 11. W tym czasie rozpoczęto remont i adaptację pomieszczeń zajmowanych dotychczas przez Policealną Szkołę Medyczną przy ul. IX Wieków Kielc 19, a przekazanych przez Urząd Marszałkowski Akademii Świętokrzyskiej. Dyrektorem Instytutu została dr Grażyna Nowak-Starz. W ramach Instytutu powołano Medyczną Szkołę Pomaturalną w miejsce Medycznego Studium Zawodowego, a Wydział przemianowano na Wydział Pedagogiczny i Nauk o Zdrowiu [18].

W 2002 roku Wydział Pedagogiczny i Nauk o Zdrowiu przejął pomieszczenia dawnego Liceum Medycznego. Wielu lekarzy zatrudnionych niegdyś w Instytucie Medycyny Klinicznej Akademii Medycznej w Krakowie podjęło pracę na tym Wydziale. Dużą rolę w tworzeniu nowego kierunku nauczania i nowego Wydziału odegrał prof. dr hab. Waldemar Dutkiewicz. On też został pierwszym dziekanem utworzonego w 2005 roku Wydziału Nauk o Zdrowiu Akademii Świętokrzyskiej. Po śmierci prof. Dutkiewicza obowiązki dziekana pełniła dr Grażyna Nowak-Starz. W 2008 roku Akademię Świętokrzyską przekształcono w Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach. Studenci kształcą się na studiach licencjackich i magisterskich na kierunkach: fizjoterapia, pielęgniarstwo, położnictwo, a na kierunkach ratownictwo medyczne i zdrowie publiczne w zakresie studiów licencjackich. Zajęcia odbywają się zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym. Prowadzone są również studia podyplomowe w zakresie: gimnastyka korekcyjna, neurorehabilitacja, organizacja i zarządzanie w pomocy społecznej, organizacja i zarządzanie w ochronie zdrowia, pomoc psychologiczno-pedagogiczna i interwencja kryzysowa, zdrowie publiczne i środowiskowe, organizacja opieki długoterminowej. Obecnie dziekanem jest prof. zw. dr hab. n. med. Stanisław Głuszek. Od 2009 roku Wydział Nauk o Zdrowiu uzyskał prawo nadawania stopni doktorskich w dziedzinie nauk o zdrowiu.

Inne szkoły wyższe prowadzące szkolenie medyczne

W Kielcach czynne są również prywatne szkoły wyższe, które kształcą studentów na kierunkach związanych z medycyną.

Najdłużej działającą tego typu szkołą jest powołana w 1994 roku Wszechnica Świętokrzyska, której

siedziba mieści się przy ul. Elizy Orzeszkowej 15. Wydział Wychowania Fizycznego i Turystyki tej uczelni prowadzi studia licencjackie na kierunku fizjoterapia. Dziekanem Wydziału jest dr hab. prof. WŚ Bożena Zawadzka.

Mieszcząca się przy ul. Wesolej 52 Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica powstała w 1995 roku. Na Wydziale Nauk o Zdrowiu i Środowisku prowadzone są studia licencjackie w dziedzinie zdrowia publicznego w zakresie: bezpieczeństwo i higiena pracy, dietetyka, higiena, menadżer zdrowia, opieka domowa, optyka stosowana, pielęgnacja zdrowia i urody, protetyka stosowana, ratownictwo medyczne, technologie i techniki farmaceutyczne, technologie i techniki stomatologiczne. Dziekanem Wydziału jest dr n. med. Danuta Kossak.

Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego (poprzednia nazwa Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji) została utworzona w 1997 roku i ma siedzibę przy ul. Jagiellońskiej 109a. Na Wydziale Nauk o Zdrowiu szkoli na kierunkach: fizjoterapia, pielęgniarstwo, położnictwo, ratownictwo medyczne, zdrowie publiczne, kosmetyologia. Dziekanem p.o. jest dr n. med. Grzegorz Galszka.

Świętokrzyska Szkoła Wyższa mieszcząca się przy ul. Zagnańskiej 65 została utworzona w 2003 roku. Posiada Wydział Ochrony Zdrowia, który prowadzi kształcenie na kierunku fizjoterapii. Dziekanem tego Wydziału jest dr Paweł Lizis.

ZAKOŃCZENIE

Potrzeby zatrudnienia nowej kadry medycznej w rozwijających się Kielcach i w całym województwie stymulowały powstawanie ośrodków dydaktycznych, a ośrodki te wpływały z kolei na rozwój, postęp i unowocześnienie służby zdrowia na tym terenie. Taki proces trwa nieustannie od początku XX wieku, a obecnie uległ znacznemu przyspieszeniu. Dzięki powstaniu lokalnych warunków nauczania lekarzy, pielęgniarzek, położnych, fizjoterapeutów, ratowników i fachowców pokrewnych dziedzin rośnie możliwość podnoszenia kwalifikacji i uzupełniania kadry medycznej w Kielcach i w województwie świętokrzyskim.

Pod koniec XIX wieku w kilkutysięcznych Kielcach pracowało zaledwie kilku lekarzy – przy czym tylko jeden był zatrudniony w szpitalu. Pierwszą instytucją podejmującą szkolenie personelu medycznego było Polskie Towarzystwo Lekarskie powołane na początku XX wieku. Pierwsza szkoła pielęgniarstwa powstała w Kielcach w 1950 roku. Filia krakowskiej Akademii Medycznej prowadząca kliniczną część

studiów medycznych działała w Kielcach w latach 1969–1991. Wiodącą rolę w zakresie szkolenia kadry medycznej odgrywa rozwijający się od 2001 roku obecny Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Miasto Kielce liczyło w 2009 roku ponad 204 000 mieszkańców. Jest stolicą województwa, które zamieszkuje 1 270 000 osób. W województwie świętokrzyskim pracuje obecnie 2644 lekarzy (w mieście Kielce 960), 6724 pielęgniarki (w Kielcach 1992, w tym magistrów 229), 743 położne (w Kielcach 312, w tym 13 magistrów) oraz 260 ratowników medycznych (w Kielcach 65) [19]. Znaczna część personelu medycznego ma obecnie możliwość kształcenia się i podnoszenia swych kwalifikacji w lokalnych uczelniach i placówkach leczniczych.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Koba-Ryszewska T, Koba S. Działalność Kieleckiego Towarzystwa Lekarskiego w latach 1904–1923. *Studia Kieleckie* 1980; 4, 28: 7.
- [2] Kielczanie w życiu miasta i regionu w XIX i XX wieku. Red. U Oettingen. KTN, Kielce 2006.
- [3] 50 lat Dni Klinicznych Buska Zdroju. Red. S Głuszek, G Majcher-Witczak. PTL, Kielce–Busko Zdrój 2002.
- [4] Guldon Z, Massalski A. Historia Kielc do roku 1945, Wyd. KCK, Kielce 2000.
- [5] Massalski A, Meducki S. Kielce w latach okupacji hitlerowskiej 1939–1945. KTN, Ossolineum, Kielce, Wrocław 2007.
- [6] Skuza E. Służba zdrowia w okresie okupacji w Kielcach. Praca magisterska. Akademia Świętokrzyska, Wydział Humanistyczny 2006.
- [7] Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu. Z żałobnej karty. Profesor Tadeusz Konopiński. 2005; 12(146).
- [8] Nowak-Dłużewski J. www.onet.pl/wiem – dostęp 18.01.2010.
- [9] Krzewicki J, Stępień A. Powstanie i rozwój medycznego ośrodka dydaktyczno-naukowego w Kielcach. *Studia Kieleckie* 1989; 2, 62: 7.
- [10] Dziennik Urzędowy Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej. 1969; 10: 30–33.
- [11] Jachymczyk E. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych w Kielcach. Praca magisterska. Akademia Świętokrzyska, Wydział Pedagogiczny. Kielce 2005.
- [12] Iwaniak S. Służba zdrowia w województwie kieleckim (1944–1974). Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2003.

- [13] Zarządzenie Ministra Zdrowia 292 z dnia 3 marca 1953. Monitor Polski A-24, 275.
- [14] Wołowska Irena – kontakt osobisty (styczeń 2010 r.).
- [15] Sylwetki wybitnych pielęgniarek. Opr. T Kobosz. Służba Zdrowia 33–39, 11–15 maja 2000.
- [16] Krzewicki J. Szkice z dziejów lecznictwa szpitalnego w Kielcach. *Studia Medyczne* 2009; 16: 67–76.
- [17] Droga do Uniwersytetu 1969–2009. Red. W Caban, MB Markowski. Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2009.
- [18] Dziennik Ustaw 1996, nr 83, poz. 384.
- [19] Biuletyn Informacyjny, Statystyka Ogólna, seria S-09, Wydział Centrum Zdrowia Publicznego, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach. 2009.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Jerzy Krzewicki
Wydział Nauk o Zdrowiu UJK
25-317 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 19
e-mail: j.krzewicki@wp.pl